

## Stora utskottet

### Statsrådets framtidsredogörelse, del 1 och 2 Utblick över kommande generationers Finland

#### Till framtidsutskottet

## INLEDNING

### *Remiss*

Statsrådets framtidsredogörelse, del 1 och 2 Utblick över kommande generationers Finland (SRR 16/2022 rd): Ärendet har remitterats till stora utskottet för utlåtande till framtidsutskottet.

### *Sakkunniga*

Utskottet har hört

- programdirektör Juha Jokela, Utrikespolitiska institutet
- akademiforskare Timo Miettinen, Helsingfors universitet, Centrum för Europaforskning
- direktör Kristo Lehtonen, Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra.

## UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

(1) Framtidsredogörelsen bildar ett underlag för framtidsdialogen mellan regeringen och riksdagen. Dess syfte är att identifiera frågor som är viktiga för beslutsfattandet och som kräver särskild uppmärksamhet i framtiden. Redogörelseförfarandet är ett sätt att bygga upp de kommande generationernas Finland och stärka Finlands beredskap inför framtiden. Enigheten och handlingskraften i EU behandlas i del 1 i redogörelsen som en politisk förändringsfaktor som påverkar Finlands framtid. I redogörelsens andra del behandlas framsyn och bättre lagstiftning i EU som ett led i ett beslutsfattande som beaktar framtiden.

(2) Stora utskottet håller med statsrådet om att Europeiska unionen (EU) är den viktigaste referensramen, påverkanskanalen och säkerhetsgemenskapen för Finlands ekonomi och yttre förbindelser. Rysslands anfallskrig mot Ukraina har ytterligare framhävt betydelsen av EU-samarbetet. EU:s stöd till Ukraina har återigen visat att EU i allvarliga krissituationer kan reagera snabbt och enhetligt.

(3) EU är också en inflytelserik global aktör. EU har en central roll till exempel i utvecklingspolitiken, människorättspolitiken och det internationella arbetet kring klimatförändringen, vilket konstateras i redogörelsen. Stora utskottet anser också att det med tanke på global påverkan är

## Utlåtande StoUU 17/2022 rd

viktigt hur EU:s egen lagstiftning har haft betydande återverkningar också utanför unionens gränser (så kallad Brussels Effect), till exempel i dataskydds- och miljöfrågor.

(4) EU har under de senaste 15 åren upplevt flera stora kriser, bland annat finans- och bankkrisen, migrationskrisen, bakslagen i rättsstatsutvecklingen, Storbritanniens utträde ur EU och coronapandemin. Dessutom har det skett stora geopolitiska förändringar under de senaste tio åren. I samband med flera av kriserna har det blivit uppenbart att EU-lagstiftningen inte i tillräcklig utsträckning beaktar oförutsedda situationer. Stora utskottet anser det vara viktigt att unionens resiliens och förmåga att reagera på oförutsedda situationer förbättras och att prognostiseringen också genomförs i lagstiftningsarbetet. Stora utskottet välkomnar att den strategiska framsynen på det sätt som beskrivs i redogörelsen har integrerats i EU:s lagberedning.

(5) Att krissituationer leder till fördjupad integration är inte det enda möjliga händelseförloppet, men hittills har kriserna lett till ett tätare samarbete. Också kriget i Ukraina kan bedömas ha långvarigare konsekvenser för utvecklingstrenden i EU. Säkerhets- och försvarssamarbetet utvecklas mer aktivt än tidigare och man strävar efter att minska de strategiska beroendeförhållandena, som det står i redogörelsen. Den långsamma utvidgningsprocessen de senaste åren har också blivit ett mer framträdande inslag på agendan när Europeiska rådet sommaren 2022 gav Ukraina och republiken Moldavien status som kandidatländer i EU och, när de villkor som kommissionen ställt har uppfyllts, även Georgien. Det har i sin tur lett till att västra Balkan och vissa medlemsländer nu ökat trycket på att gå snabbare framåt i fråga om länderna på västra Balkan.

(6) Stora utskottet anser det vara nyttigt att på det sätt som beskrivs i redogörelsen reflektera över alternativa utvecklingsförlopp i EU. Det är bra att förbereda sig både på scenarier där integrationen intensifieras och på scenarier där den försvagas. Det är också viktigt att överväga vad de olika alternativen skulle innebära för Finland, hur Finland bör agera i olika scenarier och i vilken riktning EU enligt Finlands uppfattning bör utvecklas. Stora utskottet har i flera utlåtanden betonat vikten av proaktivt beslutsfattande och proaktiv påverkan i EU. För att påverkansarbetet ska vara effektivt är det viktigt att Finland vid sidan av enskilda ståndpunkter i lagstiftningsfrågor har en mer övergripande och tydlig strategisk syn på hur och i vilken riktning EU bör utvecklas (StoUU 15/2022 rd).

(7) Stora utskottet anser att det är viktigt med framtidsblickande och lösningsfokuserad påverkan. Finlands påverkan i EU ska vara långsiktig, konsekvent, konstruktiv och omfatta de viktigaste EU-institutionerna (StoUU 15/2022 rd). Dessutom bör det beaktas att Finland effektivt kan påverka endast i nära samarbete med andra likasinnade medlemsländer. Sakkunniga lyfte fram att kriserna under det senaste decenniet har uppdagat nya spänningar mellan syd och nord (ekonomisk kris) och öst och väst (rättsstatsdebatt). Dessutom bedöms Storbritanniens utträde ur EU ha förändrat dynamiken mellan medlemsländerna och bland annat stärkt axeln Tyskland–Frankrike. Det är viktigt att följa upp och förutse denna typ av dynamiska förändringar. Som stora utskottet tidigare har konstaterat bör Finland söka samarbetspartner i olika frågor fördomsfritt och situationsvis (StoUB 1/2021 rd).

(8) Finland har av hävd betonat behovet av funktionsförmåga, effektiva beslutsprocesser och sammanhållning i EU. Vid utfrågningen av sakkunniga framfördes det att om EU:s utvidgningsprocess får ny fart, är det bra att Finland bereder sig på en ökad diskussion om reformen av EU:s

## Utlåtande StoUU 17/2022 rd

beslutsprocesser och strukturer. Även diskussionen om det fördjupade samarbete som redan möjliggörs genom fördragen kan komma att öka i framtiden.

(9) Beträffande den förändrade internationella omvärlden anser stora utskottet att det är angeläget att EU bättre än tidigare bereder sig på fientliga påverkansförsök utifrån. Som det konstateras i redogörelsen finns det tecken ute i världen på en uppgång för auktoritära system och på att rättsstaten eroderar. Uppgången för auktoritära system har konsekvenser också för Europa, och vi bör förbereda oss på detta. EU bör aktivt fortsätta att försvara och stödja de mänskliga rättigheterna och de grundläggande fri- och rättigheterna, demokratin och det regelbaserade multilaterala internationella samarbetet. Som det konstateras i redogörelsen finns det utmaningar för rättsstaten också i Europa och EU. Stora utskottet anser att det är viktigt att föra en dialog mellan medlemsländerna i ett tillräckligt tidigt skede och att utnyttja alla tillgängliga instrument. Utskottet instämmer i statsrådets synpunkt att undergrävandet av grunderna för rättsstaten utmanar EU:s traditionella värdegrund och också kan försvaga enigheten och effektiviteten i EU:s beslutsfattande.

(10) När man överväger följande generationers Finland och EU pekar stora utskottet på vikten av att de unga engageras i diskussionen om EU:s framtid. Dessutom bör man överväga metoder för att i Finland säkerställa tillräcklig kompetens och förståelse för Europeiska unionens funktionsätt och betydelse.

(11) Det är viktigt att EU fortsatt har medborgarnas stöd för sin verksamhet. För närvarande är finländarna nöjdare än genomsnittet med EU-medlemskapet. Enligt Eurobarometerundersökningen från januari 2023 ansåg 75 procent att medlemskapet var bra och 78 procent ansåg att Finland dragit nytta av medlemskapet. Uppbackningen har ökat sedan kriget i Ukraina bröt ut och finländarna stöder enligt undersökningen särskilt starkt EU:s stöd till Ukraina. Att EU också i fortsättningen kan koncentrera sig på frågor där gränsöverskridande samarbete mellan EU-medlemsländerna ger mervärde jämfört med nationella åtgärder är enligt stora utskottet väsentligt med tanke på EU:s acceptans. Stora utskottet upprepar sin ståndpunkt att EU måste bygga sin verksamhet på sina egna styrkor, bland annat en öppen inre marknad, en regelbaserad och ansvarsfull handelspolitik och en position som föregångare inom klimatåtgärder (StoUB 1/2021 rd, StoUU 15/2022 rd). Också säkerhetsfrågorna har fått en allt viktigare roll.

(12) Sakkunniga lyfte fram att EU:s samarbete med Afrika är en av EU:s framtida ödesfrågor. Klimatförändringen får migrationen att tillta. Samtidigt ökar bland annat Ryssland och Kina sitt inflytande i regionen. Stora utskottet anser också att EU:s samarbete med Afrika är en fråga som kräver större uppmärksamhet än tidigare.

(13) När det gäller den inre marknaden fäster stora utskottet uppmärksamhet vid behovet av att utveckla den europeiska digitala inre marknaden. Sakkunniga har tagit upp frågan om ökad konkurrens om digital makt och ökad användning av artificiell intelligens. Bestämmelserna om dataekonomi i demokratiska och auktoritära länder skiljer sig från varandra på många punkter. När konkurrensen trappas upp bör Finland och EU ha en vision om hurdan reglering som bör främjas globalt och hur medborgarnas integritetsskydd kan tryggas i tillräcklig utsträckning. Stora utskottet hänvisar till sitt tidigare utlåtande (StoUU 3/2021 rd), enligt vilket det med tanke på EU:s konkurrenskraft är viktigt att EU blir en gynnsam miljö för utveckling och användning av artificiell intelligens. EU:s styrka i den digitala utvecklingen är en strategi med fokus på förtroende, där

## Utlåtande StoUU 17/2022 rd

människan står i centrum. EU bör med stöd av sin värdegrund sträva efter att vara en global föregångare när det gäller användningen av artificiell intelligens på ett säkert sätt som respekterar de grundläggande fri- och rättigheterna. Det är också viktigt att artificiell intelligens och digitalisering i vidare bemärkelse främjas på ett serviceorienterat sätt.

### FÖRSLAG TILL BESLUT

Stora utskottet föreslår

*att framtidsutskottet beaktar det som sägs ovan.*

Helsingfors 15.2.2023

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Satu Hassi gröna  
1 vice ordförande Jani Mäkelä saf  
2 vice ordförande Merja Kyllönen vänst  
medlem Eva Biaudet sv  
medlem Ritva Elomaa saf  
medlem Sari Essayah kd  
medlem Maria Guzenina sd  
medlem Eveliina Heinäluoma sd  
medlem Olli Immonen saf  
medlem Anne Kalmari cent  
medlem Pia Kauma saml  
medlem Kimmo Kiljunen sd  
medlem Johannes Koskinen sd  
medlem Hanna Kosonen cent  
medlem Suna Kymäläinen sd  
medlem Mika Niikko saf  
medlem Jouni Ovaska cent  
medlem Lulu Ranne saf  
medlem Jussi Saramo vänst  
medlem Saara-Sofia Sirén saml  
medlem Iris Suomela gröna  
medlem Sinuhe Wallinheimo saml  
medlem Anne-Mari Virolainen saml  
ersättare Heikki Autto saml  
ersättare Matias Marttinen saml  
ersättare Matias Mäkynen sd  
ersättare Peter Östman kd.

## **Utlåtande StoUU 17/2022 rd**

Sekreterare var

utskottsråd Kaisa Männistö.